
nog een onnoozele bloed, en ik zal het je zeggen. 't Zit hem niet in het gebruik van het goud, maar in het misbruik en in de dolle, krankzinnige jacht naar het goud. Waarom zijn Babylon en Ninevé en Rome gevallen? Omdat ze ziek waren van de goudkoorts. Lees de wereldgeschiedenis maar na! Ik heb er studie van gemaakt in de Openbare Leeszaal. En overal stuit je op de goudkoorts en op het kapitalisme. Rhodes en Jameson hebben den ongelukkigen Kafferking Lobingula in den dood gejaagd, omdat zij in Rhodesia het land van Ofir meenden te zullen vinden."

Jan Marais keek verbaasd op. Het was voor den eersten keer, dat hij van de lippen van een onderdaan der Britsche Koningin Victoria deze zware beschuldiging tegen Rhodes en Jameson hoorde uiten.

„Daar zijn de Uitlandersgrieven," ging de Schot voort. „Wat blief? Alles bedrog en apekool! Er zijn geen grieven van beteekenis; ik lap ze aan mijn laars. Het is de boor van het Kapitalisme, die hier werkt. Ze werkt als vergif, langzaam maar zeker. En Johannesburg is er door aangetast."

Hij streek met de hand over de kranke borst.

„Daar zit het," zeide hij, terwijl een nieuwe aanval van hoest hem bestookte. „Geduldig wachten, tot het over is."

En hij wachtte geduldig, totdat de aanval voorbij was.

Toen begon hij weer, met de gezellige spraakzaamheid, die den Schotschen Hooglander eigen kan zijn, in een wonderlijke vermenging van Afrikaansch en Engelsch, met sporadisch een Kafferuitdrukking er door.

„Hebt gij wel eens gelezen, Marais, van ter dood veroordeelden, die vooraf hun eigen graf moesten delven? Zoo gaat het met Johannesburg. Het delft en graaft en wroet in den grond. Wij zitten hier boven een diepen kelder. Het is een grafkelder. Johannesburg woont boven zijn eigen graf; en stort de reuzenkelder een keer door een aardbeving in, dan ploft de goudstad neer in het graf, door haar zelve gedolven."

Hij stond op; het ging moeilijk, want de beenen waren stram.

„'t Wordt mijn tijd," zei hij, en hij hoestte weer. Het was het giftige stof van de goudmijnen, dat zich had vastgehecht

in zijn longen. En de dokter, die er genezing voor wist, moest nog geboren worden.

„We zien elkaar nog wel eens weer bij de Kosmos,” zei de jonge Boer, hem groetend.

„Ja,” antwoordde de oude, „dat kan zijn. Bij de Kosmos.”
En hij strompelde huiswaarts.

HOOFDSTUK VIII.

De Kosmos.

De Kosmos was de roem, de koningin der goudmijn-maatschappijen. Haar aandeelhouders prezen zich gelukkig, omdat zij het hoogste dividend uitkeerde, en de bedrijfsleiders waren mannen van het vak, doorkneed in de werktuigkunde en de techniek der reuzenmachines. De directie van de Kosmos bezat een staf van medewerkers, zooals geen andere mijn ze bezat, en het blinde toeval, zooals men dat noemt, werd binnen enge grenzen beperkt.

Theorie en wetenschap waren hand aan hand gegaan, en de Kosmos had kleinere mijnen binnen haar gebied betrokken; niet door sluwe listen of ongepaste manoeuvres, doch door de onweerstaanbare kracht, die van haar uitging. Zooals de magneet door zijn aantrekkingskracht kleinere ijzerdeelen tot zich trekt, zoo trok deze Maatschappij kleinere ondernemingen tot zich.

Het was als een levend organisme, dat zich mijlen ver over het rijkste gebied der bewoonde wereld uitbreidde, dat zijn wortelen tot vijftien honderd meter onder den bodem uitstreekte, en nog dieper zou grijpen, indien het loonend zou zijn. Deze mijn beteekende een nieuw hoofdstuk in de exploitatie der goudvelden, en de reuzenhamers van haar batterijen zongen het lied van de macht van het kapitaal.

Jan Marais voelde, dat de weemoed om hetgeen hij had achtergelaten en het gevoel van verlatenheid week. Zijn longen dronken de frissche morgenlucht met welbehagen in,

en de herinneringen aan den jongen gouddelver, dien hij mee had begraven op de plaats van oom Filip, vervaagde voor zijn beseft. Het was een soort nachtmerrie geweest, die hem had gekweld, maar deze schrikanjaging verbleekte in den glans der werkelijkheid.

Die oude Mac Crie had de plank ver mis. Hij was een Schotsche Hooglander, en die menschen leden veel aan zwaarmoedigheid. Bovendien was hij oud; die fletse oogen verrieden, dat hij aan 'tverkindschen was.

Jan hief het hoofd op en begon een vroolijk deuntje te fluiten, terwijl hij door de lange, keurige lanen van gomboomen, door de Kosmos aangelegd, wandelde. Er stonden sierlijke landhuisjes langs den weg, met bloeiende bloemen in de voortuinen, en als hij staan bleef, om deze heerlijkheden te bewonderen, en een voorbijganger vroeg, aan wien dit alles behoorde, dan was het vaste antwoord: „Natuurlijk aan Kosmos — aan wien anders?”

Zoo'n man keek den vrager een oogenblik verbaasd aan, omdat hij zoo'n dwaze vraag had geopperd, en dan ging hij weer snel voort, omdat hij zelf tot het organisme van deze machtige Maatschappij behoorde. Het was één machtige wil, die alles bezielde; en de levende wezens waren slechts schakels in dat reuzenwerktuig.

Wegwerkers waren bezig, om alle oneffenheden in de lanen te verbeteren, en opdat geen vreemdeling, die hier moest zijn, zou verdwalen, stonden er op de hoeken der lanen sierlijke handwijzers met zwarte opschriften op een hagelwitten achtergrond, die den weg aanduiden naar het bureau, waar hij moest zijn.

Vroeger had er in deze buurt een laag, schunnig zinken gebouw gestaan; Jan herinnerde het zich nog wel. Doch thans was het een nieuwe wereld geworden, waarin hij rondwandelde. Het was een gebied van stiptheid en orde; het stond op zichzelf, sterk en stevig, vol zelfvoldoening. En door het loover van het geboomte, dat den wandelaar koele schaduw bood, als de middagzon over de velden blakerde, ruichte het lied van het machtige kapitaal....

Tusschen de bloeiende heesters zag hij het gesprankel

en geflonker van een vijver. Neen, het was geen vijver; het was een meer met wijde oevers. Witte zwanen droomden tusschen het oeverriet; bevallige blanke meisjes zaten in ranke, vlugge bootjes, lichtgroen geverfd met witte biezen. Zij hanteerden de riemen, en haar gelach klonk vroolijk op in de zonnige luchten.

Er stonden bergen, die hij vroeger nooit had gezien. Het waren stompe rotsen; de hamers der batterijen hadden ze tot gruis gestampt, en millioenen tonnen van dit gruis waren opeengestapeld. Zoo ontstonden deze bergen.

Hij wandelde voort, en zijn jonge hart begon te kloppen van verwachting. Hij stond stil, en vóór zijn blik verzezen de gevaarten der goudmijnafdeeling, waar hij zich had aan te melden. De stalen palen piekten hoog en vastberaden de lucht in; reuzenwielen suisden rond met een ontzaglijke vaart, terwijl de ratelende kabels rusteloos de zware lasten uit de diepten der aarde ophaalden naar het licht der zon.

De batterij stond in een hoog gebouw, dat hij binnentrad. Hij behoorde immers tot dit bedrijf. Maakte een ambtenaar er aanmerking op, dan zou hij zeggen: „Zwijg! Ik maak een deel uit van dit bedrijf evengoed als gij.” En de man zou zwijgen.

De grond schudde, alsof hij door een aardbeving werd geteisterd, en het machtig gestamp der batterij overdaverde elk ander geluid.

Een opzichter wilde hem iets zeggen, doch hij verstond er niets van en knikte maar bevestigend, om van hem af te zijn. Misschien, dat deze menschen, gewoon aan het helsch rumoer, met behulp van gebaren elkander konden verstaan, maar zijn ooren waren er niet toe in staat, want hij was nog een nieuweling.

Hij moest zich bekennen, dat dit daverend lawaai iets beklemmends en benauwends voor hem had. Hij kwam uit de stilte der landelijke eenzaamheid en was dit drukke gedoe nog niet gewoon. Het stuitte hem tegen de borst. Maar er was geen andere weg, en hij wilde toonen, het aan te durven.

Op en neer gingen de groote liften, vele honderden meters

diep, om de werkploegen op te halen en neer te laten. Het waren blanken en zwarten.

Jan Marais wilde een praatje maken met de blanken, die boven kwamen, maar zij luisterden niet naar hem, omdat zij in hem nog een vreemdeling vermoedden, die zijn nieuwsgierigheid wilde bevredigen.

Het gelaat dezer blanke mijnwerkers was bleek en bezweet, en hun petten en kleeren waren vol kleverige stof. Zij waren de uilen, die overdag slecht kunnen zien, en hielden de handen voor de oogen, om ze tegen het felle daglicht te beschermen.

De liften stonden niet stil. Het was een rusteloze, onophoudelijke verplaatsing van boven naar beneden en van beneden naar boven. Een gestadige verhuizing van de bovenwereld naar de onderwereld, en alles ging met den regelmatigigen gang van een uurwerk eerste klas.

Er stond een klein, verschrompeld ventje bij de lift, hij drukte op een knop, en de lift stond stil. Hij drukte opnieuw op den knop, en zij kwam weer in gang. Geruischloos ging ze, en deze zwijgende kracht had iets ontzagwekkends voor den Afrikaner.

„Electriciteit,” mompelde hij; „wie kent haar kracht?”

Er legde zich een hand op zijn schouder, en de gouddelver Hammerstein stond vóór hem.

„Welkom hier!” zei Jan Marais, blij verrast. „Kerel, je bent in die enkele dagen, dat we elkander niet hebben ontmoet, flink opgeknapt. Je ziet er weer frisch en gezond uit.”

„De buitenlucht, man; er is geen betere dokter op den ganschen aardbodem.”

En de Duitscher lachte vroolijk.

„Zijt ge bij de Van Vurens geweest, Hammerstein? 't Was een heel getob, ze te vinden, maar enfin, ik kwam klaar. De aanhouder wint. Ik stalde er mijn paard, en liet er mijn geweer achter. 't Zijn minzame menschen; 't kan niet beter. Ik heb daar op je gewacht, zooals we hadden afgesproken.”

„En gij gingt er vandoor,” hernam de Duitscher met een knipoogje.

„Omdat ge zoolang weg bleeft.”

„Ik kom er zoo pas vandaan, en vernam van den ou-baas, dat ge op weg waart naar de Kosmos. Zoo heb ik me dan gehaast, je te zoeken.”

„Een buitenkansje,” lachte Jan; „op m'n woord van eer, een buitenkansje, dat ge me zoo vlug vindt. Heb je al een aanstelling gekregen?”

„Ik ga mijn aanstelling halen.”

„Goed, ik ga mee.”

Zoo betraden zij het kantoor van den mijn-kapitein.

Ze moesten wachten, want anderen waren voor, en zij zetten zich neer op een bank, die tegen den muur was geplaatst. Er bevond zich een groote, vierkante tafel in het midden van het kantoor; zij was bedekt met kaarten, die de onderaardsche mijnwegen aanwezen, terwijl andere kaarten met op- en nedergaande lijnen de prestaties aangaven der blanke en zwarte arbeidskrachten.

Er waren boeken, waarin het gebruik der oliën was genoteerd, en andere boeken meldden het verbruik der kaarsen. Alles liep over de kaarten en door die boeken, en Jan Marais zag, hoe de orde, de stiptheid en de regelmaat, die hij bij dit reuzenbedrijf had opgemerkt, zich in het kantoor niet verloochende. Het was de adem der wiskunde, die overal doordrong. Het kapitaal had haar in dienst genomen, en zij had van deze goudmijn het achtste wonder der wereld gemaakt.

Hammerstein had het anders gekend, in de vroegere dagen, toen de baas met zijn arbeiders aan 't werk was en zelf hard meesloofde. Er had een nauw contact bestaan tusschen werkgever en werknemer, en was de baas tevreden, dan gaf hij een extra fooi. De baas kon opspelen, dat het vreeselijk was, om aan te hooren, maar was hij tevreden, dan lachte hij.

Dat was nu alles voorbij. Men kreeg een nummer net als de gevangenen, en dat doode nummer vormde een deel van het geheel. Onder dat nummer werd het arbeidsloon genoteerd; men kreeg het loonbriefje, en ging er mee naar een bleeken, jongen man, die aan de kas zat, en wiens brein geheel vercijferd was.

Doch Hammerstein beklagde er zich niet over. Het was de nieuwe tijd, en alles had zijn voor en zijn tegen.

De mijn-kapitein was gereed gekomen met de anderen en wendde zich thans met een beleefde buiging tot de beide nieuwe aankomelingen. Hij was een man van middelbaren leeftijd, met een glad geschoren gezicht en nobele gelaatstrekken.

„Uw namen, heeren?”

Zij noemden hun namen, en hij begon in een dik boek te bladeren.

„Jan Marais?”

„Ja wel, kapitein.”

„U bent door onzen agent Slawski opgegeven.”

„Het is juist.”

„U bent nog een nieuweling, en ik zal met den ploegbaas over u spreken.”

Toen wendde hij zich tot den Duitscher.

„U heet Dietrich Hammerstein?”

Ofschoon mijn-kapitein Harrison een geboren Engelschman was, en de Engelschen over 't algemeen weinig talent bezitten, om een andere taal te spreken, sprak deze man den Duitschen naam met een opmerkelijke juistheid uit.

De Duitscher bevestigde de vraag.

„Toen 't hier alles nog weideveld was, dolf ik reeds goud.”

„Prospector?”

„Jawel, kapitein. In 't noordelijk gebied.”

„En u vond er de koorts inplaats van het begeerlijke goud. Wel, u is niet de eerste, die deze ontdekking deed. Maar 't is er een vrij leven. Mag ik uw certificaten zien?”

De Duitscher haalde een oude, schunnige portefeuille uit den zak, en reikte eenige zwaar gehavende papieren over.

„'t Is in orde,” zei de kapitein, na er een vluchtigen blik in geworpen te hebben. „Verstaat u de Zulu-taal?”

„Niet alleen de taal der Zulu's, maar eveneens die der Matabelen.”

En dit zeggend, keek de goudvelver den kapitein met een paar zelfbewuste oogen aan, alsof hij wilde zeggen: „Had u dit van een ouden mijngraver verwacht?”

„Zoe zijn onze Pappenheimers,” lachte Harrison. „'t Komt

goed; de Kaffernaties zijn hier talrijk vertegenwoordigd."

In eens kreeg hij haast.

„We zijn dan zoo ver klaar," zeide hij, „komt vanmiddag terug!"

„Al recht!" zei Hammerstein, en beiden vertrokken.

HOOFDSTUK IX

Onder den Grond.

Zoo was Marais dan gouddelver geworden, en gedurende acht uren van elken werkdag zou hij een bewoner zijn van die onderaardsche wereld, dien doolhof van elkander kruisende gangen, waarin de reuzenwerktuigen woelden en dreunden.

De lift rees op. De kleine, magere man drukte op een knop, en zij stond stil.

„Instappen — vlug!" riep de magere man met schorre stem.

Zoo stapten zij in — met twintig man tegelijk. Marais keek hen aan; het waren de schipbreukelingen der maatschappij; uit vier werelddeelen hier aangespoeld, om er hun geluk te beproeven. Hij was zich bewust, dat een afgrond hem scheidde van hun levensbeschouwing, in zoover zij zich nog de weelde van een levensbeschouwing veroorloofden, maar één doel bezielde hen toch allen: geld verdienen, rijk worden! Zij kenden allen één dorst: de gouddorst.

De oude Schot had hem verzekerd, dat ze niet allen zoo waren; dat er onder waren, die de gouddelverij een Goddelijk beroep noemden, en als de nijvere bijen uit den schoot der aarde het loon haalden om hun gezinnen te onderhouden.

Marais geloofde dat niet, en zoo zij er waren, dan waren ze daar dun gezaaid. Hij had zoo iemand nog niet ontmoet, en met de schipbreukelingen zou hij moeten samenwerken, om het doel te bereiken. Het was onvermijdelijk, doch het doel was te schitterender.

En nochtans! — hoe het kwam, kon de jonge Afrikaner zich niet verklaren, maar een huivering greep hem aan, die hij de voeten opkwam, en doordrong tot zijn haarwortels toe. Hij had zoo'n huivering nooit gekend.

Vóór twee jaren was hij met een gezelschap jagers op groot wild naar het Noorden geweest, naar Mashondland, en had een keer met een paar Kaffers een grooten leeuw ontmoet op zijn pad, en de Kaffers waren met een luid gegil op den loop gegaan. De leeuw kreeg hem in 't oog, en legde zich neder tot den doodelijken sprong: als een kat, die een muis wil bespringen. Zijn staart zwiepte met een woedende kracht het zand, dat het stoof, en Jan was alleen met den leeuw. Hij zag het gevaar, en voelde, dat het bloed hem uit de wangen week. Maar zijn hand sidderde hem niet, en zijn kogel trof den leeuw tusschen de oogen, dat hij dood neerviel.

Nu echter sidderde hij. Het was een kooi, deze ijzeren lift, een enge, benauwende kooi. En zij ging al maar de diepte in, vele honderden meters, waar zon noch maan ooit schijnsel geven. Het ging al dieper, eindeloos diep, in de ingewanden der aarde. Er behoefde maar een kleine hapering te komen, een schroef los in het fijne raderwerk der machinerie, en een vreeselijke ramp zou er het gevolg van zijn. Het was de verwoede strijd van menschelijke kunst en energie tegen den bodem. Het aardrijk wilde het goud vasthouden, hield het in de ondergrondsche ertslagen vast met koppige hardnekkigheid.

Zoo bereikte Jan zijn werkplaats. Die onderwereld met haar smalle gangen en haar steile rotswanden was zijn werkplaats. Hij had de ruimte lief, het zonlicht en de wijde gezichteinders van zijn vaderland, en hier was alles nauw en eng en duister. Het matte licht der kleine olielampen schemerde spookachtig rond, hij rook de akelige lucht der acetyleenlamp.

Nu was hij afgesloten van de bovenwereld, om te leven in een aparte wereld. De menschen waren mollen geworden; zij wroetten rond in dien rotsgrond, en moesten leven van de zuurstof, die hun werd toegemeten. Het waren graf-

gewelven; en raakte de toevoerbuis van zuurstof verstopt, dan zouden zij stikken, en hier hun graf vinden.

Jan voelde, hoe in deze diepte zijn idealen doodbloedden. Het was toch maar een ellendig bestaan, zoo iets als het leven van een plant in een duffen kelder. De plant moet verkwijnen en verschrompelen in de donkerheid, en de mensch zou 't ook doen, indien hij niet telkens weer boven kwam, om frissche lucht te ademen, en Gods heerlijke natuur te zien.

Men zou er blind worden, indien men er altoos moest ver-
toeven. Hij had eens gelezen, hoe de paarden, die in diepe steenkolenmijnen jaar in jaar uit moesten blijven, blind werden, en hij wilde het gaarne gelooven.

Het was hem alles zoo vreemd, en de eerste maanden bleef het hem vreemd. Zijn ziel was vol bewondering en vol ontzetting over alles, wat hij waarnam; de gewone menschelijke maatstaf ontbrak.

Als hij zich in de onderaardsche mijnen en schachten bevond, klopte zijn hart bij het gedril der boren en het doffe gedreun der houweelen, en als er een trein van kipwagens naderde, de locomotief als een afschuwelijk spook voorop, de lantaarns fonkelend als vurige oogen, dan klemde hij zich in een zucht van zelfbehoud vast tegen den rotswand, om niet verpletterd te worden, en hij kwam uit zijn schuilplaats niet te voorschijn, voordat de ratelende echo's van den trein langzaam wegstierven in de wijde, duistere verte.

Hij verstond het niet, dat zulke treinen duizend meter en dieper rondreden in de ingewanden der aarde. Het was hem, alsof de wereld op haar kop stond, en het was voor hem een groote verlichting, dat hij met Hammerstein over deze dingen kon spreken.

De vroegere prospector had eveneens zijn bezwaren. Het vrije leven in een wereld, waar hij zichzelf een wet moest zijn, was voorbij. Hij werd in deze mijn omrasterd door een prikkeldraadomheining van wetten, verordeningen en regulaties, die hem geducht tegen de borst stuitten. Overal hing het mijnreglement, in groote letters gedrukt, zoodat niemand zich achter onwetendheid zou kunnen verschuilen.

Jan Marais zei tot hem, dat dit reglement diende tot zijn bescherming, maar hij zag er eerder een onnoodige, vinnige prikkeling in. Was het vroeger niet goed gegaan?

Hij, Dietrich Hammerstein, die een kwart eeuw aan de gouddelverij had gedaan, wist meer van de onheilen, die den mijnwerker konden treffen dan de jonge snaken, die van een Engelsche polytechnische school waren gekomen, en stampvol zaten met theorie, maar met den mond vol tanden stonden, als het op de praktijk aankwam.

Wat Jan Marais betrof, hij voelde zijn eigen leed het beste.

Elken keer, dat hij met zijn lotgenooten neerdaalde in de lift, had hij een gevoel, dat zijn persoonlijke vrijheid was boven gebleven, en dat hij, de vrije Afrikaner, in dwaze kortzichtigheid zijn eerstgeboorterecht had verkocht aan menschen, die vreemd waren aan het onafhankelijkheidsgevoel van den Transvaalschen Boer.

Hij was een dunne draad geworden in het gareel, waarin deze duizenden werkers zwoegden, een nietige schakel in de keten, een nummer en meer niet. Hij droeg het nummer 956; hij was geen man meer, hij was een nummer.

Doch hij klemde de tanden op elkander en verbeet zijn verdriet. Om de toekomst wilde hij het heden vergeten; hij leerde de technische routine van het moderne mijnwezen, en niets was hem te veel.

De enkele keeren, dat hij de familie Van Vuren opzocht, vroegen ze hem, of hij wel gezond was. Zijn gelaat was bleek, en hij voelde een loomheid, die hem vroeger onbekend was.

Hij lachte om hun bezorgdheid; het was de overgang, en het zou wel spoedig wennen.

Hij werkte onverdroten; de prikkel van den gouddorst zette hem aan. Hij overwon alle moeilijkheden door zijn wilskracht, en toen de zomer en de winter voorbij waren, en de lente met haar bloesems opnieuw haar vorstelijke intrede had gehouden in het land, was hij reeds in staat, een aantal aandeelen te koopen in een nieuw geëxploiteerde goudmijn, die hooge dividenden in 't vooruitzicht stelden.

Hij zou slagen.
Waarom ook niet? Waarom zou hij niet even goed slagen
als de goudkoningen?
En het zou geschieden door eigen kracht!

HOOFDSTUK X.

De Verzoeking.

Het was in den avond. Jan Marais zat in zijn kamer, een klein vertrek in een logiesgebouw, dat op het terrein van de goudmijn door de directie was gebouwd. De vertrekken grensden aan elkander; men kon niet zeggen, dat de voorspoed van Kosmos in dit logiesgebouw te bespeuren was. Het dateerde trouwens uit het eerste tijdperk, toen zuinigheid het eerste wachtwoord was. Thans was Kosmos voor goed gevestigd, en er gingen geruchten, dat er spoedig een nieuw logieshuis, van alle gemakken voorzien, zou verrijzen.

Er werd aan de deur geklopt, en Jan, die van meetaan de gewoonte had gehad, de deur af te sluiten, draaide den sleutel om.

„Ah Slawski — ben jij daar? Kom binnen!”

Het was voor Jan een oogenblik van oprechte verheuging. Zij hadden elkander trouwens in langen tijd niet ontmoet.

Er was slechts één stoel. In den hoek stond een kist, die door Jan was gekocht.

„Zet je hier, man!” zei Jan, zijn stoel aanbiedend.

„En jij dan?”

„Ik zet me op de kist.”

De Pool schikte aan de tafel, en plaatste er een flesch whisky op.

„Wij zullen op ons wederzien drinken!” zeide hij; „heb je glazen?”

„Niet eentje, vrind.”

„Dan zal ik ze halen.”

Hij ging de deur uit, en kwam spoedig met een paar jeneverglazen terug. Hij schonk in.

„Op onze langdurige vriendschap, Marais!”

En ze klonken.

Ze hadden beiden heel wat te vertellen, sinds ze elkander voor den laatsten keer hadden ontmoet.

En Slawski wilde voor de derde maal inschenken.

„Liever niet!” zei Jan.

„Wat is dat nou?”

„Twee is meer dan genoeg voor mij.”

„Och kom — drie is scheepsrecht.”

En de Pool schonk voor den derden keer in.

„’t Is gelukkig, dat ge hier bent, Marais,” zei de Pool, met de lippen smakkend.

„Hoe zoo?”

„Je fortuin is gemaakt, man, als je wilt. Ik heb naar je geïnformeerd, en de mijn-kapitein is uitstekend over je tevreden.”

Het deed Marais toch goed, hij hield van Harrison, die een hart had voor zijn ondergeschikten.

„Ge zoudt al vast als contractant, als aannemer kunnen optreden. Daar is een hoop geld mee te verdienen, en daarmee zou een stevig gouden fundament kunnen worden gelegd. Dan zouden we verder kunnen zien.”

Zijn oogen gingen onderzoekend rond in het armoedige vertrek, dat door een sobere gaslamp werd verlicht.

„Kunnen we hier niet worden afgeluisterd, Marais? Het lijkt me toe, dat de houten wand, die jouw cel scheidt van de volgende, niet al te dik is.”

„Een halven duim,” lachte Marais, „maar wees gerust — de bewoner is de stad in.”

„Zooveel te beter. Er staan groote dingen te gebeuren.”

De jonge Afrikaner keek verwonderd op.

„Groote dingen? Ge maakt me nieuwsgierig.”

De Pool wilde opnieuw inschenken, maar Jan hield de hand boven zijn glas.

„Ik dank je.”

Hij sprak de woorden zóó beslist, dat Slawski geen nieuwe

poging deed. De Pool zette de flesch neer, en schonk zich zelf evenmin meer in.

Er was een pauze van eenige seconden; het oog van den Pool ging speurend over het gelaat van den jongen Afrikaner.

„Krijgt ge nog al eens tijding van huis?”

Er kwam een harde trek om Jans mondhoeken.

„Vader heeft me nog nooit geschreven.”

„Je moeder?”

„Ze schrijft telkens,” antwoordde Marais. Hij werd onrustig en stond op.

„Hebt ge liever, dat ik dit punt niet meer aanroer? Goed, dan zullen we over andere dingen spreken,” zei de Pool.

Toen nam Marais weer plaats.

Slawski haalde een doosje sigaretten te voorschijn.

„Rook eens, Marais!”

En beiden staken aan.

„Een best merk,” zei de Pool, „de naam duidt het reeds aan.”

Toen las Jan den naam op het etiket: „Cecil Rhodes.”

„’t Is een verdacht merk,” zei Jan, goed geluimd.

„Proef de sigaret dan maar eens!”

„De kwaliteit is extra.”

„Zoo is ’t met Cecil Rhodes ook.”

En de Pool begon breed uit te meten over de voortreffelijke deugden van Cecil Rhodes, den diamant-koning van Kimberley, die met den steun der Kaapsche Afrikaners Eerste Minister van de Kaapkolonie was geworden.

„Hofmeyr is zijn vriend,” zei de Pool met nadruk.

„Onze Jan?”

„Ja, dezelfde.”

Marais maakte een ongeloovig gebaar.

„Hoor eens hier — dat belieft ik nog niet te gelooven.”

Er werd aan de deur geklopt, en de oude Mac Crie trad binnen.

„Is er geen belet?”

„Toch niet,” antwoordde Marais; „we zitten op ’t oogenblik een beetje te boomen over de politiek. Ik ben blij, je weer eens te zien, maat!”

Hij stelde den Schot aan den Pool voor, en de Pool zag in hem een bondgenoot.

„Ik vertelde daar net aan Marais, dat Hofmeyr, onze Jan, een staatkundige vriend is van Cecil Rhodes, en Marais wilde het niet gelooven.”

„Marais heeft ongelijk,” zei de Schot op vasten toon. „Al de Koloniale Afrikaners zijn op zijn hand, en in de Boeren-republieken heeft hij ook zijn geestdriftige volgelingen.”

De Pool klapte in de handen.

„Wat heb ik je gezegd, Marais? Hier heb je nu een onvervachten getuige. Er is feitelijk maar één man, die hem den voet dwars wil zetten.”

„Paul Kruger,” zei de Schot op nadenkenden toon.

„En Kruger zal er het hachje bij inschieten — een glaasje whisky, Mac Crie?”

„Dank je, man. Ik ben geheel-onthouder.”

„Vrijheid, blijheid!” riep de Pool. „Ik zeg maar, dat Paul Kruger er het hachje bij in zal schieten — denk je 't ook niet, oude Schot?”

„'t Is wel mogelijk,” antwoordde Mac Crie, „Cecil Rhodes is een machtig man.”

„En hij wil Zuid-Afrika aan zelfbestuur helpen,” vervolgde de Pool.

Doch Mac Crie was 't daarmee in 't geheel niet eens.

„Loop nu!” zei de Schot, „dat is de grootste verlakkerij, die ik nog ooit heb gehoord.”

Hij sprak de woorden met een kracht, dat Marais er verbaasd van was.

Slawski wierp den spreker een stekenden blik toe. Hij had zich vergist in dezen man, en dat verbitterde hem.

„Zeg dat nog eens!” stoof hij op.

„Ik durf het nog wel tienmaal herhalen,” antwoordde de Schot. „Paul Kruger doorziet den listig gestelden strik, en Rhodes zal nog moeite met hem krijgen. Rhodes en de goudkoningen van Johannesburg — 't is alles één kliek, met één sop overgoten. De Zuid-Afrikaansche Republiek moet geworgd worden, dat is het doel. En de leugen wordt in het kleed der waarheid gestoken, om dat doel te bereiken — het

is de hoogste hulde, die aan de waarheid kan worden gebracht, maar de leugen is er te gemeener om."

Hij stond op.

„Blijf nog!" zei Marais.

„M'n oude vrouw zit op mij te wachten," antwoordde Mac Crie.

Hij nam den stok, waarop hij zwaar leunde, en ging zijns weegs.

Slawski trok verachtelijk de schouders op.

„Een kindsche grijsaard," zeide hij, „je moet er je niet te veel van aantrekken. Ik heb je een voorstel te doen, Marais — zul je luisteren?"

Marais begreep het: nu zou 't komen.

„Als 'teen eerlijke zaak is, dan wil ik luisteren."

„Er is voor jou vijfduizend pond sterling mee te verdienen," begon Slawski.

Het duizelde Marais; het cijfer bedwelmde hem. Doch toen kwam de nuchtere zin weer boven.

„Je noemt daar een geweldig cijfer, vriend — van wien zou ik dat geld ontvangen?"

„Van mij."

De jonge Afrikaner keek verrast op.

„Van jou? Zit het er zoo bij jou aan?"

Slawski schoot in een schaterlach.

„'t Zit er bij mij niet zoo aan — daar heb je glad gelijk in. Ik wil zeggen, dat die som door mijn handen zal gaan."

„Wie is dan de gever?"

„Daar heb je niets mee te maken."

„Een geheim fonds dus?"

„Goed — noem het zoo."

„En wie verzekert mij, dat ik die som krijg?"

„Er zal een schriftelijk contract worden opgemaakt, dat gij die som zult ontvangen, als gij je taak naar behooren hebt volbracht. Namen, die klinken als een klok in de bankwereld, zullen dit stuk als borgen teekenen — wil je nog een glaasje?"

Marais antwoordde niet, en de Pool schonk beiden in.

„Op ons goed succes!” zeide hij, aanstootend. En Marais dronk zijn glas leeg in éénen teug.

Zijn oogen begonnen te schitteren.

„Wat heb ik dan te doen?” vroeg hij.

Zijn lippen beefden, en zijn gelaat straalde van begeerlijkheid. Ze had den laatsten tijd in zijn hart gesluimerd, maar zij was nu met onweerstaanbare kracht weer naar boven gekomen.

Vijfduizend pond sterling! Een rijkdom! En dan zou men weer verder kunnen zien.

Maar die taak! Zijn hart klopte er van, en zijn conscientie sprak.

„Wat heb ik dan te doen?” vroeg hij met heesche stem.

De stem van den Pool werd fluisteren.

„Wat ik je ga zeggen, doe ik onder de strengste geheimhouding. Jij moet mij beloven, er met niemand over te spreken.”

De jonge Afrikaner aarzelde.

„Als 't een eerlijke zaak is, waarom moet ik ze dan geheim houden?”

„Omdat het een geheime zaak is.”

Nog aarzelde Marais.

„Het gaat om vijfduizend pond sterling, Marais.”

Die herinnering besliste. De Afrikaner reikte den Pool de hand.

„Ik beloof je geheimhouding,” zeide hij op vasten toon. Slawski's gelaat verhelderde.

„Nu zal ik je zeggen, wat je te doen hebt. Ge hebt je aan de zij te scharen van Jan Hofmeyr, onze Jan.”

„Hij kan misleid zijn.”

„Onze Jan misleid? Dan kent ge hem niet; hij is de scherpzinnigste staatsman, die Zuid-Afrika bezit.”

„Wat moet ik meer doen?” vroeg Marais.

De Pool lachte vroolijk.

„Kijk, dat is nu eens een verstandige vraag. Ge moet propaganda maken onder de Boeren voor een eerlijke toepassing van het burgerrecht. Vele Johannesburgers willen trouwe burgers worden der Republiek, doch het wordt hun geweigerd.

Gaat een Engelschman tot de Boeren, dan heet het dadelijk: „Hij is een Rooibaatje,” en zijn invloed is nihil. Als een Afrikaner spreekt, dan wordt het anders.”

Marais keek zwijgend voor zich uit. De tegenstrijdigste gedachten teekenden zich af op zijn bleek gelaat.

„Hebt ge nu alles gezegd?” vroeg hij na een lange pauze.

„Indien de Boeren in hun kortzichtigheid de dwaasheid mochten begaan, zich te wapenen, dan moet gij het aanstonds rapporteeren aan een adres, dat ik je nader zal opgeven. Gij moet trouwens geheel in dienst der goede zaak staan; ge moet er u geheel aan geven.”

„En hoe lang zal dat duren?”

„Ik schat hoogstens twee maanden.”

De Afrikaner stond in hevige beweging op.

„Is de zaak beklonken?” vroeg de Pool.

Marais gaf er niet aanstonds antwoord op, hij vreesde, dat het een vuil zaakje was. En in de oogen van dien Pool lag iets, dat hem niet beviel.

Doch die vijfduizend pond lokten hem....

„De voorwaarden zijn te zwaar, Slawski.”

„Dus je doet het niet?”

„De voorwaarden zijn te zwaar, zeg ik je.”

„Dan laat je de schoonste kans, om met de bevordering van een goede zaak vijfduizend pond in den zak te steken, onherroepelijk glippen.”

De Pool sprak op een koelbloedigen toon, rustig en kalm.

„Ik wou jou de eerste kans geven; nu zal een ander de kans krijgen, en ze zich niet laten ontsnappen. Jij bent een ezel, Marais, — ik dacht, dat je meer gezond verstand bezat.”

Hij stond op, om heen te gaan.

„Ga toch nog even zitten, Slawski — waarom zoo'n haast?”

„Omdat ik den ander ga opzoeken.”

Het brandde in de ziel van den jongen Afrikaner. De begeerlijkheid brandde in zijn ziel en de jaloerschheid, die een dochter der begeerlijkheid is. Hij gunde dien ander de vijfduizend pond niet; de gedachte maakte hem dol.

„Geef mij een week uitstel!”

„Een week? Waarom vraag je niet een jaar? Ik zal je

een vollen dag uitstel geven, en morgenavond kom ik het antwoord halen. En bedenk, dat gij den zedelijken steun zult hebben van alle goudmijn-maatschappijen, indien gij staat aan de zijde van Rhodes, Jan Hofmeyr en alle eerlijke oprechte Afrikaners."

Hij klopte Marais vertrouwelijk op den schouder.

„Wil ik je als goed vriend een raad geven? Grijp mijn voorstel met beide handen aan — ge zult er nimmer spijt van hebben!"

De Pool ging heen, zeker van de overwinning, en Marais liep in hevige opwinding als een wild dier rond in zijn eng vertrek.

Het gaslicht ging uit, en hij stak een kaars aan. Hij tuurde naar een nachtvlinder, die rond het licht der kaars fladderde.

Hij fladderde er elf keeren om heen, al dichterbij, en den twaalfden keer verzengde hij zijn vleugelen aan het schijnsel. De glans van het kaarslicht had hem betooverd; het was gedaan, en hij stortte dood neer.

HOOFDSTUK XI

Het Moeilijke Pad.

Het belendende vertrek werd met een ruk opengeworpen, en Marais hoorde, hoe een mijnwerker binnentrad. De man maakte een groot rumoer, en scheen met een anderen man te praten. Doch die andere man was er niet.

Hij sloeg met de vuist op de tafel en schopte een emmer op zij. Dan begon hij weer hevig uit te varen tegen dien anderen man, die niet aanwezig was.

„Stomdronken!" dacht Marais.

De jonge Afrikaner zat daar op zijn stoel met hamerende slapen, de oogen groot en star op het kaarslicht gericht.

„Ik vermoord je!" brulde de stem van den buurman, en hij sloeg met de vuist de ruit van zijn venster in. Rinkelend

viel het glas neer. Hij bleef vechten tegen den denkbeeldigen vijand, die uit de hersenschimmen van den alcohol was geboren, totdat er ineens een zware val werd gehoord. Er volgde een doodsche stilte; daarna hoorde Marais een zwaar gesnork. De dronken gouddeilver was in slaap gevallen.

Marais rees weer op, in de woedende onrust van zijn binnenste. Zijn polsen joegen, en hij wischte zich het zweet van het gelaat. De vijfduizend Pond Sterling omringden hem als een vlamme muur.

Het werd hem te eng in zijn klein vertrek van drie meter in het vierkant; hij ging naar buiten, en de koele nachtlucht streefde zijn slapen. In vredigen glans blonken de sterren, en spiegelden zich in het meer. En boven het gevaarte van Kosmos brandden groote kunstlichten, die in de verte als roode planeten schitterden.

De stad sliep. Doch als een stad slaapt, ontwaken de dienaars der duisternis. 't Is als met het wild gedierte. Overdag slaapt het, om te ontwaken, als de duisternis daalt. Dan rijst het op uit zijn spelonken, om te vernielen en te verscheuren.

Het is de zwarte stroom, die dan oprijst in zijn bedding. Overdag is het eb, maar in den nacht komt de vloed, en hij overstroomt de stille wegen.

Jan voelde een zachten druk op zijn arm en een stem fluisterde: „Ga mee!”

Het was een vrouwenstem.

Hij kende dat wel. In den nacht trokken zij uit, bij zwermen, om de stille wegen onveilig te maken. Ze brachten elken nacht een bezoek aan het logiesgebouw, waar hij woonde. Ze hadden meer dan eens, te middernacht, geklopt aan zijn deur en de vorige week hadden ze voor den laatsten keer geklopt. Een stem had toen gezegd: „Daar moet je niet zijn;” daarna had Marais er geen last meer van gehad.

Doch nu trad zoo'n lichtekooi hem weer in den weg, en zij werd opdringerig.

„Maak dat je wegkomt,” zei hij, „of ik roep de politie. Verdien een eerlijk stuk brood!”

Toen werd de vrouw brutaal.

„Verdien zelf maar een eerlijk stuk brood!” beet zij hem toe. Dan verdween ze tusschen de struiken.

In dat scherpe woord lag een angel met weerhaken. Een eerlijk stuk brood....

Doch beteekenden die vijf duizend Pond Sterling dan een oneerlijk stuk brood? Jan Hofmeyr was toch ook geen kind, en zijn liefde tot het Afrikaansche volk was toch boven allen twijfel verheven?

Vijfduizend Pond.... Het was een schat. Hij beteekende eer, aanzien, roem en geluk. Zoo'n slag hadden de heeren Philips en Leonard en al die groote Hansen van Johannesburg gemaakt, en toen waren zij goudkoningen geworden.

Waarom kon het met hem niet even zoo gaan? Vijfduizend Pond.... het was om er van te duizelen.

Doch was de taak, die hem was opgedragen, geen landverraad en hoogverraad? En zakte hij niet af van het geloof? Was hij het gebed niet vergeten?

Voor den vorm had hij nog, maar bidden was het niet. Het behoorde ook niet meer bij zijn levensbeschouwing; hij zou 't hem leveren door eigen kracht. Zijn gebed was een schijnvertooning en huichelarij geworden, en den Bijbel, door moeder meegegeven, raakte hij niet meer aan.

Een ontzettend gevoel van verlatenheid overviel hem, en in den onweerstaanbaren drang, om bij menschen te zijn, die hem hun belangelooze vriendschap schonken, richtte hij zijn schreden naar het huis der familie Van Vuren.

Zij zouden natuurlijk slapen; het was nacht. Hij zou hen ook niet wekken. Maar het besef, dicht in hun nabijheid te zijn, zou zijn onrustig hart reeds kalmeeren.

Van onder een winkelpui kwam een politieagent recht op hem aan, terwijl hij juist in het licht van een straatlantaarn trad.

De agent had hem reeds eenigen tijd bespied, en nam hem op met een achterdochtigen blik. Hij legde de hand zwaar op Jans schouder.

„Wat zoek je, man?”

Marais keek den man der wet aan met een verwarden blik.

„Ge moet doorloopen,” zei de agent, „ga naar huis! Den

eersten keer, dat ge weer stil blijft staan, zal ik je in hechtenis nemen. Hier is niets te halen voor je; denk er om, dat wij waken!"

Het klonk streng en gebiedend. In gewone gevallen zou Marais een gevoel hebben gehad als de schooljongen, die een afstraffing krijgt van zijn meester, en hij zou het antwoord niet schuldig hebben gebleven.

Doch nu was het anders. Hij droeg een verscheurde ziel in zijn binnenste om, en hoorde nauwelijks wat de agent zeide. Het raakte slechts den uitersten buitenkant van zijn bestaan.

Hij ging verder. Nu den hoek om, en in de straat, die hij thans inliep, woonde de familie Van Vuren.

Het was een eenvoudig huis, uit een smalle beurs gebouwd. Voor was de winkel; het was een zaak in boter, kaas en eieren. En op zij was de ingang tot de woning.

Hij naderde de deur; tot zijn verwondering brandde er nog licht. Ook hoorde hij een stem; het was steeds dezelfde stem. Hij herkende ze, en die stem las uit den Bijbel: Mattheüs XVI.

Jan luisterde, met den rug geleund tegen den muur, bij het lichtende venster. En er ging een rilling door zijn gemoed, toen de voorlezer kwam aan de woorden in vers 26: „Want wat baat het een mensch, zoo hij de geheele wereld gewint, en lijdt schade zijner ziel?"

Hij wachtte, totdat het hoofdstuk was uitgelezen. Toen klopte hij aan de deur.

Er werd een geschuifel van voeten gehoord, en een vrouw vroeg verwonderd: „Wie mag dat nog zijn, zoo laat?"

„Ik zal wel even kijken," antwoordde een mannenstem. Het was de stem, die uit den Bijbel had voorgelezen.

Jan hoorde voetstappen naderen. Jacob van Vuren opende de deur, en Marais trad binnen, in het licht der lamp.

„Wat schort er aan, Jan?" vroeg de huisvrouw bezorgd. „Is er een ongeluk gebeurd? Zijt ge ziek? Eenige druppels Haarlemmerolie zullen jou misschien goed doen."

Marais gaf er niet aanstonds antwoord op. Hij liet zich neervallen in een stoel, en met ontsteltenis bemerkte het

gezin zijn opgewondenheid. Zijn adem ging gejaagd, en zijn oogen flikkerden onnatuurlijk.

Hij ruikt naar de jenever, dacht Van Vuren; hij is dronken. Marais raadde zijn gedachten.

„Ik heb vier borrels whisky gedronken,” zeide hij, „en 't was beter, dat ik ze had geweigerd. Maar dat is het niet, dat is het niet. Ik ben niet dronken.”

„Een glaasje melk?” vroeg de huisvrouw.

„Liever een glas water, Tante.”

Toen haalde zij een glas water, en hij dronk.

„Ik dacht niet, dat ge nog op zoudt zijn,” zei Jan.

„En waarom kom je dan zoo laat?” vroeg de man, die zijn argwaan nog niet kon overwinnen.

Toen werd het Jan te machtig, en de jonge man barstte in een tranenvloed uit.

„Omdat ik mij zoo grenzenloos verlaten en ellendig gevoelde, daarom kwam ik. De nabijheid van jullie gastvrije woning zou mij eenigen troost schenken; dat dacht ik. Toen zag ik licht in de woning, en luisterde naar het voorlezen uit den Bijbel. Ik wachtte tot het einde, toen klopte ik aan.”

Op dit oogenblik kwam er eenige beweging in den duisteren hoek van de kamer, en uit die duisternis zeide een stem: „Jezus zegt: „Komt tot Mij allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.”

De stem beefde van ouderdom en van teeder mededoogen. Geen vader had teederder tot zijn kind kunnen spreken.

Het was de oude Izaak van Vuren, de vader van Jacob. Hij was stokoud; zijn vrouw was hem reeds voor een veertigtal jaren ontvallen, en nu woonde hij bij zijn kinderen in. Hij was alleen overgebleven van een vorig geslacht: als een eenzame boom van een neergestormd woud.

Hij kon dezen tijd niet meer bijhouden. Waar thans de batterijen dreunden der goudmijnen, was hij vroeger op de leeuwenjacht geweest en had er de seekoe geschoten. Doch deze tijd met zijn jachten naar goud was hem vreemd.

„Ik dacht, dat ge reeds te bed zoudt zijn,” zeide Marais.

„'t Is ook ver over tijd,” antwoordde de huisvrouw, „maar

er kwamen nog laat klanten, die bediend moesten worden, en mijn man had nog een aantal rekeningen uit te schrijven. Kijk, ik had het bijna vergeten — er is nog een brief voor jou gekomen.”

Jacob stond op en haalde den brief uit de lade van een kast, die in den winkel stond.

Jan nam den brief aan. Het adres was door Nellie geschreven, doch de brief was van zijn moeder. Jans handen beefden, toen hij den brief las.

„Goede tijding, Jan?” vroeg de huisvrouw.

De mondhoeken trokken van den hoerenzoon. Hij had werk, zich goed te houden.

„Ze zijn altemaal gezond,” zeide hij met nokkende stem, „en ge moet de groeten hebben van vader en moeder.”

„Is het nu met je vader in orde?” vroeg de oude stem.

Het was de familie Van Vuren bekend, hoe Jan van huis was gegaan, al had hij zelf er nooit een woord van gerept. De moeder had het hun in haar zielsangst geschreven, en haar eenig kind aan hun zorgen toevertrouwd, als hij ze noodig zou hebben.

Dat woord was niet vergeefs geschreven. Jan kwam niet veel, maar als hij kwam, dan werd hij steeds als een kind des huizes ontvangen. De familie betreurde het, dat hij niet drukker kwam. Gerrit Marais had in tijd van grooten nood getoond, een trouwe vriend te zijn, en de familie Van Vuren zou het nimmer vergeten.

„Wilt ge een boterham hebben, Jan?”

„Dank u, Tante.”

Hij las den brief van moeder en herlas hem. Toen borg hij het schrijven op in zijn zak.

„Kunnen we nog iets voor je doen, Neef?” vroeg Jacob.

„Het is laat,” antwoordde Marais, „en het is bedtijd voor u.”

„We hebben al den tijd,” zei Jacob op vriendelijken toon. „Ge verlangt iets — zegt het ons!”

„Dan verzoek ik u, mij nog iets voor te lezen, waar de woorden in voorkomen, die Ou-Oom tot mij zei.”

„Het zal geschieden, mijn zoon.”

Jacob nam den Bijbel, die nog op tafel lag en las. En het laatste vers was: „Want Mijn juk is zacht, en Mijn last is licht.”

Marais zat daar, het hoofd met de handen gestut, de oogen onafgewend op den vloer gericht.

Er was een groote stilte.

Toen zei Jan: „Zou Ou-Oom voor mij willen bidden?”

Hij bedoelde den grijsaard, daar in de schaduw. Het was een uitgelezene uit de uitverkorenen; hij ademde reeds de eeuwigheidslichten in, en wandelde op die berghoogten, van waar men bij helder weer de paarden poorten kan zien van het nieuwe Jeruzalem.

„Wat zal ik voor jou bidden, Neef?”

„Dat ik licht en wijsheid moge ontvangen.”

Zoo bad de grijsaard dan voor dezen jongen man, wiens conscientie zoo schrikkelijk bezwaard was.

Wat hem bekommerde, wist niemand dezer menschen. Zij vroegen het ook niet; een kiesche schroom hield hen terug.

Hij stond op en wilde gaan. Maar tante Jenneke, de huisvrouw, stond het niet toe.

„Ons kan jou soo nie laat gaan nie,” zei ze, „jij blijf bij ons van nag. Jou kartel staat klaar.”

Jan maakte geen tegenwerpingen. Het was voor hem een verademing, uit de koude wereld van het goud in het warme gebied der vriendschap te zijn gekomen. Hier was alles eenvoudig en sober; deze menschen moesten werken voor een stuk brood, en toch waren zij rijk. In de goudmijnen waren 'tallen bitter arme menschen: door den kouden adem der zelfzucht, die door die sombere onderaardsche gangen woei. De glans der vijfduizend Pond Sterling begon voor Jans oogen te verbleeken.

Hij zocht zijn rustplaats op.

„Wat zou Jan toch schorten?” vroeg de huisvrouw.

„Ik vermoed, dat hij een groote fout heeft gemaakt,” zei Jacob; „de reglementen der mijnmaatschappij zijn zeer streng.”

Hij zuchtte, en kleepte zich uit, om naar bed te gaan, terwijl tante Jenneke luisterde aan de deur der slaapkamer, waar Jan zou slapen.

Op haar gelaat stond droefheid en bezorgdheid te lezen.

„Slaapt hij nog niet, vrouw?”

„Ik hoor een zacht gesnik.”

Het licht ging uit. En de stad sliep. En de sterren schitterden in wonderen glans boven rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

HOOFDSTUK XII

Het Besluit.

Het was geen weelde, dat de familie Van Vuren te Johannesburg was gaan wonen. Zij hadden vroeger een eigen plaats bezeten, meer dan duizend hectaren groot, doch ze hadden niet in den pas kunnen blijven met de economische ontwikkeling des lands, die snel was gegaan als de wonderboom van Jona.

Jacob van Vuren had in den kortzichtigen waan geleefd, dat alles terecht zou komen, indien hij zijn grond maar behield. Hij leende geld bij een van die speculanten, die straatarm in Zuid-Afrika aanlanden, om schatrijk te vertrekken; menschelijke sprinkhanen, die de welvaart wegknagen van den Boer.

Jacob betaalde woekerrente, maar het optimisme, dat den Afrikaner ingeboren is, bleef hem bij. Er kwamen vele misoogsten; hij leende weer. Er werd door den schuldeischer een verband, een hypotheek, op zijn plaats gelegd, en toen hij een keer de rente niet meer kon betalen, kocht de speculant zijn plaats, en zou hij op gevorderden leeftijd aan den dijk hebben gestaan, indien Gerrit Marais hem niet zooveel geld had geleend, om er een kleine nering voor te koopen. Zijn oudste zoon, wien het goed ging in de boerderij, had later die schuld voor zijn vader afgelost, en zoo had hij dan thans zijn bestaan.

Zooals het Jacob van Vuren was gegaan, zou het later honderden en duizenden Afrikaners gaan. Ze hadden niet

begrepen, dat de ontginning der goudmijnen een nieuwen tijd had doen aanbreken voor het Afrikaansche volk; het patriarchale leven had afgedaan; zij waren ingeschakeld in een maatschappelijke ontwikkeling, die haar licht- en schaduwzijden had, maar voor hen geheel vreemd was. Zij zouden allengs leeren zich aan te passen, maar velen waren hardleersch op dit punt, en er zou een zwaar leergeld moeten worden betaald.

Voelde de familie Van Vuren zich nu ongelukkig?

Het was er verre vanaf. Zij hadden hun brood; ze hadden genoeg. Toen ze geen voetbreed grond meer hadden overgehouden van hun bezittingen, had oom Jacob met een onbegrijpelijk optimisme tot zijn vrouw gezegd: „Ons is nog sterk; ons behoef onze kinderen nie lastig te val nie; ons sal een plan maak!” En oom Jacob was met een blijmoedig hart winkelier geworden.

De Afrikaner is de grootste plannenmaker, die er op den aardbodem bestaat. Er is geen wolk zoo donker, of hij ziet er een lichten kant aan. Het is zijn onuitroeibaar optimisme, dat te midden van puinhoopen zegevierend uitroept: „Ons sal een plan maak.”

* * *

Toen Marais den volgenden morgen opstond, zag tante Jenneke op den eersten blik, dat hij kalmer was geworden. Hij scheen tot een besluit te zijn gekomen.

„Goed geslapen, Jan?”

„Weinig geslapen, tante, ik heb hoofdpijn.”

„Heeft je moeder niets geschreven over Nellie?”

Jan scheen zich even te bezinnen. Toen zei hij, dat Nellie zou komen logeeren.

„Wanneer kunnen wij ze verwachten?”

„Misschien vandaag al.”

Jan sprak er over op een kalmen toon, zonder opwindung, zonder vreugde. Maar tante Jenneke was blij verrast.

„Mij wereld, man!” zei ze, toen Jacob binnenstapte, „Nellie is op komst. Dat is mooi. En ik zal zien, ze lang te houden. De reis is ver, en voor een paar weken loont het de moeite niet. Blijf nu vandaag, Jan!”

„Waarom, tante?”
„Je zult toch ook wel blij zijn, het meisje te ontmoeten?”
Hij trok de schouders op.
„Ik hoop ze nog wel een keer bij jullie te zien.”
„Ben jij dan niet belangstellend, iets naders van huis te hooren?”
„Ik heb pas een brief gehad.”
„Maar je moeder kan toch niet alles schrijven, en er is zooveel te vragen.”
Ze had gelijk. Jan moest het toestemmen.
Hij dacht eenige oogenblikken na, en zijn gelaat verhelderde.
„Ik zal naar den mijnkapitein gaan, tante, en hem verlof vragen. Vindt hij 't goed, dan kom ik terug.”
„Je moet hom zeg, dat er een heel knappe jonge nooi¹⁾ kom kuier bij ons.”
Er kwam iets als een glimlach op Jans strak gelaat.
„'t Is goed, tante. Ek sal het seg.”
Bij het kantoor van Harrison passeerde Slawski hem.
„Heb je je besluit genomen, Marais?”
„Ik zou mij aan de afspraak kunnen houden. Ge hebt gezegd, dat ge heden avond het antwoord zoudt komen halen.”
„'t Is al recht,” antwoordde de Pool en wilde doorgaan.
Doch Marais hield hem aan den mouw vast.
„Ik ben evenwel met het antwoord al klaar.”
„Zooveel te beter. Kom, wij gaan naar gindschen hoek; dan kunnen we vrijer met elkander praten.”
„Zie zoo,” zei de Pool, „zeg nu maar, wat je op je hart hebt.”
„Ik ga niet op je voorstel in.”
„Wat?” hernam Slawski met groote verbazing, „ga je er niet op in? Wil jij je fortuin met voeten schoppen?”
Er kwam een dreigende rimpel tusschen zijn oogen.
Jan Marais hief zich recht op zijn voeten.
„Ik ga voor geen dreigementen op zij,” was zijn antwoord;
„ik ben een vrij man. Ik kan zeggen: Ja, en ik kan zeggen: Neen. En ik zeg: Neen. Nu weet je 't.”

¹⁾ Meisje.

„En die vijfduizend Pond Sterling dan?”

„Een ander mag ze verdienen.”

„En de rijke eerepost?”

„Ik wil dien eerepost niet.”

De dreigende rimpel verdween bij den Pool, om plaats te maken voor een beminnelijke gemeenzaamheid.

Hij legde den Afrikaner de hand op den schouder.

„Ge hebt zeker verkeerde raadgevers gehad?”

„Ik kon geen raad vragen; wat ge me mededeeldet, was geheim.”

„Dan zult ge onbetrouwbare klanken hebben opgevangen.”

Er volgde geen antwoord.

„Wil ik je wat zeggen, Marais? Bedenk er je nog een paar dagen op!”

„Ik behoef me niet te bedenken. Mijn beslissing is volstrekt.”

„Vrind,” hernam de Pool, „wat bezielt je toch, om zoo'n besluit te nemen?”

„Het kloppertje hier binnen,” antwoordde hij, „liet me geen rust. Ik bedoel de consciëntie.”

„Och kom, dat is reine onzin. 't Is geen slechte, maar een goede zaak, die we voor hebben. De Afrikaansche Kapenaren zijn toch geen kinderen. En ze staan vierkant aan de zij van Cecil Rhodes.”

„Die hun oogen verblindt.”

Slawski werd ongeduldig; de dreigende rimpel werd weer zichtbaar, toen hij vroeg: „Nu, wat wil je?”

„Je weet mijn antwoord.”

„Dan moet je de gevolgen afwachten.”

„Dat zal ik,” antwoordde Jan Marais met groote beslistheid.

HOOFDSTUK XIII

De Ontmoeting.

De lange mijnkapitein ontving den Afrikaner met een prettige welwillendheid.

„Zoo Marais — wat had je, kerel?”

„Ik zou dezen dag gaarne voor vacantiedag bestemmen.”

„Ah zoo — is er iets bijzonders aan de hand?”

„Ik verwacht een nichie; zij komt bij de familie Van Vuren op bezoek.”

„Is het dat? Een knap nichie? En nog niet verloofd of getrouwd?”

„Geen van beide, zoover ik weet, kaptein.”

„Mag ik ook komen?”

„'t Zou me plezier doen.”

Harrison hief den vinger in scherts waarschuwend omhoog.

„Bedenk, wat je zegt. Ik zou een concurrent van je kunnen worden.”

„Ik waag 'ter op, kaptein.”

Harrison was in zijn besten luim. Hij begon een vroolijk deuntje te fluiten, terwijl hij een boek nasloeg.

„Wat is je nummer, Marais?” — „956, kaptein.”

„Ik dacht het al. Ga even zitten — dan zal ik het nazien.” En Marais zette zich.

„Jij hebt nog twee vacantiedagen te goed. 't Is goed — je moogt vandaag wegblijven. Op een anderen keer moet je me wat vroeger waarschuwen, het reglement eischt dat, maar met het oog op het knappe nichie zal ik het dezen keer door de vingers zien.”

„Ik dank u, kaptein, en ik zal 't voor vervolg onthouden — dag, kaptein.”

„Niet zoo haastig,” zei de kaptein. „Nichie moet even wachten. Laat ik je zeggen, dat ik over je werk zeer tevreden ben. Ik sta verbaasd, dat jij, een eenvoudige boerenzoon van 't land, de behandeling der machinerie zoo spoedig onder de knie hebt.”

Den jongen man schoot het bloed naar de wangen. Een lofprijzing van de lippen van dien kundigen man — het beteekende wat! En eensklaps kwam een ander gevoel bij hem boven, dat hij tot heden met bewustheid niet had gekend: een fier, nationaal gevoel.

„'t Is het Afrikaansch ras, kaptein.”

„Wij zullen er onze handen nog vol aan krijgen,” schertste Harrison.

Doch dan ging hij in zakelijken toon voort: „Ge bezit reeds alle bekwaamheden voor een contractant, en ik zou u aanraden, het over dien boeg te gooien. Ge verdient dan, als 't geluk dient, in één dag zooveel als anders in een week. Denk er maar eens over! En hoe gaat het met dien Duitscher, met Hammerstein?”

„Een eerlijke kerel, kaptein.”

„Ik denk het ook. Ik ken die Pappenheimers, en heb er veel mee gewerkt. Ik mag ze wel, al kunnen de jongere mijnkapiteins gemeenlijk maar slecht met hen opschieten.”

„Ze zijn uit de oude school, kaptein.”

„Dat is het, Marais.”

„En een beetje eigzinnig.”

„Wat blief? Een beetje? Razend eigzinnig zijn ze. Maar ze bezitten taaiheid en volharding; ze zijn als de drillboor. Nu, we zijn afgesproken — veel genoeg vandaag!”

En de mijnkapitein reikte den aanstaanden aannemer kameraadschappelijk de hand.

* * *

Een lange stoet van ossenwagens kwam de stad ingereden. De voorleiders, met het touw in de hand, schreeuwden, en de zweep der drijvers floot door de lucht. Het was het patriarchale Boerenleven, dat zijn intrede deed in de moderne stad.

't Was als in den tijd van de eb, wanneer nog een opsteigerende golf met kracht over het strand kan rollen. De oever-bewoners weten, dat deze golf de eb niet zal keeren; ze is slechts een uitzondering.

Zoo ebde het Boerenleven terug van de goudstad naar de stille vlakten, waar de polsslag van het moderne leven niet

werd gehoord, en het was slechts nog een uitzondering, dat zoo'n stoet van ossenwagens, die misschien een week onderweg was geweest, de stad binnendrong.

Jan Marais ontmoette dien stoet, en toen zijn oog den achtersten wagen nader bekeek, werd er een zekere spanning zichtbaar op zijn gelaat.

„Outa Bonaparte!” riep hij.

Over het gelaat van den Kafferdrijver gleed de heldere glimlach der herkenning.

„A-nee-a, Jong-Baas!” riep hij vroolijk.

De jonge Barend Erasmus, die op de voorkist van den wagen zat, had den vroegeren buurman ook herkend.

„Mij wereld!” riep hij, „neef Jan! Ik het gedenk, dat jii al lang verander sou wees in 'n goudklomp. September — stop die osse!”

September was de naam van den kleinen Hottentot, die als touwleider dienst deed. Hij sprong, het voortouw in de hand, voor de ossen, de handen recht omhoog, opdat ze stil zouden staan, en Bonaparte schreeuwde: „Hoo-na! Hoo-na!”

Blazend kwamen de vier-en-twintig ossen, die twee aan twee voor den wagen liepen, tot stilstand.

„Hoe staat die lieve, ¹⁾ neef Barend?”

„Nee, so vrolik soo 's 'n generaal, m'n seun, en so hard op as 'n Jood — is die Rooibaatjes nog al mak teënwoordig?”

Marais ging op de laatste vraag niet in en vroeg hem naar het doel van het transport. En Barend antwoordde, dat hij een partij milies van Jans vader naar de markt bracht.

„Ik heb een mooie vracht milies plus een mooi jong-nooi. ²⁾ Kijk maar eens in den ossenwagen, Neef!”

Barend lachte vroolijk, dit zeggend.

„Kijk maar eens in den ossenwagen, Neef!”

En daar zag Jan het meisje zitten, rustig en kalm.

Nu stond zij op.

„Dag, Neef!”

„Dag Nichie! Wacht, ik zal je een hand geven, om uit den wagen te stappen.”

¹⁾ Leven. ²⁾ Meisje.

„Zijn we dicht bij de familie Van Vuren?”
„Nog maar tien minuten gaans.”
„Dan kun je mij er wel brengen, als het niet te veel is
gevergd.”
„Heelemaal niet,” antwoordde Jan.
Hij verwonderde zich over de vrijmoedigheid van haar op-
treden.
„Ik kom nog wel eens gezelschen,” zei Barend.
De touwleider greep het voortouw; de ossen zetten aan, en
de wagen stommelde voorwaarts.
„’t Is lang geleden, Jan, dat wij afscheid van elkander
namen.”
„Ja, lang,” was zijn antwoord; „tal van maanden.”
Hij sloeg de oogen neer voor dit meisje, en het rood der
schaamte kleurde zijn bleeke wangen. Toen hief hij het
hoofd op, en zag haar in het beminnelijk gelaat, met oogen
vol ontroering.
Zij was niet meer dezelfde als vroeger, of liever: wat in
haar gemoed had gesluimerd, was tot volle ontplooiing ge-
komen. Zij was rijker geworden; haar optreden getuigde van
meer zelfbewustheid; bij de bescheidenheid, die haar steeds
had gesierd, paarde zich thans een resoluutheid, een vast-
beradenheid, die hij vroeger nooit had bespeurd. Er kwam
een vaag besef bij hem op, dat hij in den hartstocht van zijn
gouddorst den kostelijksten schat had verwaarloosd.
„Hoe gaat het met Moeder?”
Ze spaarde hem niet.
„Ze heeft veel geleden, ter wille van jou.”
„Jij hebt haar geholpen, Nellie?”
Het meisje zag hem vrijmoedig in de oogen.
„Ja, dat heb ik gedaan.”
Jan knikte met het hoofd.
„Ik weet het. Moeder schreef het mij herhaalde malen;
ge zijt voor haar geweest een dochter der vertroosting. Als
mijn dank nog iets voor je beteekent, dan neem hem aan!”
Hij drukte haar hand.
Toen zag zij hem aan met oogen vol droefheid.
„Hoe gaat het met jou, Jan?”

„Hoe zou 't gaan, meisje? Ik ben nu een goudvelver.”
„Je wangen zijn bleek en je oogen ingezonken.”
„Dat brengt het bedrijf zoo mee — hoe gaat het met Vader?”
„Hij lijdt nog meer dan je moeder, omdat hij alles opkropt. Er is geen vreugde meer op de plaats Vierhoek — zoudt ge je niet met je vader verzoenen?”
Toen kwam het oude zeer weer boven, en een harde trek werd zichtbaar op Jans gelaat.
„Hij heeft me niet eens de gelegenheid gegeven, hem vaarwel te zeggen. Hij wil me niet meer zien.”
Nellie zuchtte.
„Kom,” zei ze, „laten we naar binnen gaan!”

HOOFDSTUK XIV

Dr. Jameson.

Venter trad den winkel binnen. Jacob van Vuren stond achter de toonbank, om de klanten te bedienen.

„Zoo Venter,” zei de winkelier, „jij daar? Geen dienst vandaag?”

„Ik ben bij de nachtploeg ingedeeld.”

Venter was thans in burgerkleeding; anders droeg hij de uniform. Hij behoorde tot de Johannesburgse politie, die later wegens haar dappere en kranige houding wereldberoemd zou worden. Hij was een Zarp in den volksmond.

Venter kwam een flesch melk halen; zijn woning was dicht in de nabijheid. De winkeldeur stond wijd open, en zijn oog ging speurend over de straat.

Het was zijn vak; het was hem tot een tweede natuur geworden. En die natuur verloochende zich niet, al droeg hij thans een burgerpakje.

„Zie je iets bijzonders?” vroeg de winkelier.

„Dat zie ik zeker!” antwoordde Venter; „nee maar — kijk toch eens, Baas!”

Van Vuren volgde den politieagent naar buiten.

„Zie je die drie heeren, Baas?”

„Die daar midden over de straat loopen?”

„Jawel. Ze passeeren nu den groentewagen met de acht ezels er voor.”

„Wat moet dat met die menschen?” vroeg de winkelier.

Venter keek rond, of er geen ongenooide hoorders in den omtrek waren. Toen zeide hij: „Dat worden drie samenzweerders, indien ze 't nog niet zijn.”

„Wat voor 'n samenzwering bedoel je toch?”

„Een samenzwering tegen de veiligheid onzer Republiek.”

„Och kom! Jullie politie-menschen ruikt overal onraad.”

En den agent op den schouder kloppend, ging hij lachend voort: „'t Is jullie nering; ik begrijp dat wel.”

Terwijl hij dit zeide, voegde Marais zich bij hen. De jonge man kwam uit de zijdeur der woning, en groette Venter als een ouden bekende.

„Hoor nu eens, wat Venter vertelt — mag het, Venter?”

„Marais mag het weten,” antwoordde de politieman; „hij behoort bij de goede partij.”

„'t Is maar de vraag, wat ge onder de goede partij verstaat,” schertste de winkelier; „elke partij noemt zich de goede partij.”

Hij was bijzonder opgewekt van morgen. De boter en de kaas waren de laatste dagen aanmerkelijk gestegen in prijs, en hij had dezen keer, bij de stijging der markt, bij uitzondering eens een flinken voorraad in zijn winkel aanwezig.

„We verstaan elkander wel,” meende Venter; „ik wou zeggen, Jan, dat gindsche drie mannen samenzweerders worden, indien ze 't nog niet zijn.”

„Ik ken ze niet,” meende Marais op gelijkmoedigen toon.

„Dan zal ik het jullie vertellen,” hernam Venter, „de middelste is Jameson, dokter Jameson.”

De winkelier trok de schouders op.

„Jameson, dokter Jameson? Ik ken den man niet, al zou ik over hem vallen.”

De drie wandelaars hadden halt gehouden bij den groentewagen, en schenen een praatje te maken met den groente-

verkooper. Ze lachten zóó hard, dat men het aan den winkel kon hooren.

„'t Zijn in elk geval vroolijke samenzweerdere,” meende de winkelier; „zie, nu komen ze terug.”

Venter was blij, de uniform niet aan te hebben. Nu werd hij niet herkend, en met groote belangstelling nam hij de drie naderende wandelaars op.

„Jameson loopt nu aan den kant — links. In 't midden bevindt zich kolonel Rhodes. En rechts gaat Lionel Philips.”

„Den laatsten ken ik,” zei Jacob van Vuren; „elk kind van Johannesburg kent den directeur van de firma H. Eckstein & Co. Hij kwam vijf jaar geleden hier aan met vijf-entwintig pond, en nu is hij dubbel en dwars millionair. Hij is de koning van Johannesburg.”

„En hij wil onderkoning van Transvaal worden,” hernam Venter op scherpen toon — „onder de Engelsche vlag!”

Nu verstomde hun onderhoud; de wandelaars naderden.

„Zij moeten u hebben, oom Jacob,” zei Marais ineens op zachten toon, „gerust, daar komen ze aan!”

De winkelier begreep er niets van. Hij zag, hoe zij hun oog richtten op zijn bescheiden winkel, en toen kwamen ze recht op hem aan.

„Dat gaat boven m'n vuurmaakplek,” mompelde hij; „rechtig! dat snap ik niet.”

Dr. Jameson deed het woord.

„Is u de eigenaar van deze zaak?”

Oom Jacob knikte bevestigend.

„Hebt ge een behoorlijken voorraad kaas en boter?”

„'t Is wel eens minder geweest, mijnheer.”

„Dat tref je een keer, Ou-Baas, de markt gaat omhoog.”

„U weet het wel goed, mijnheer.”

Philips, de goudkoning, begon te lachen.

„Deze mijnheer is van alle markten thuis!”

„Dat lijkt wel zoo,” zei de winkelier, — om toch maar iets te zeggen.

„Mag ik den voorraad eens zien?” vroeg Jameson.

Hij bleek een voortvarend man te zijn, zonder een oogenblik de beleefdheid te verontachtzamen. Jacob kon zich aan de be-

koring, die van dezen prettigen man uitging, niet onttrekken. Zou deze man een samenzweerder worden? Dan zou hij toch een der beminnelijkste samenzweerdere zijn, die er ooit hadden geleefd. De gedachte aan een samenzwering leek hem dwaas en onzinnig toe.

Jameson inspecteerde den voorraad.

„Ge kunt van uw leveranciers nog wel meer betrekken?”

Jacob begon toch eenige nattigheid te voelen. Hij kende dien Jameson niet, en hij had reeds meer dan eens leergeld moeten betalen wegens een voorbarig gegeven credit. De goudkoning begreep onmiddellijk Jacobs aarzeling.

„De ou-Baas vertrouwt jou niet, Dokter. Ge moet eerst maar eens een flinke chèque laten zien.”

„De ou-Baas heeft groot gelijk,” meende Jameson. „Ik ben maar een arm medicijnmensch, en als ik geplukt word, schiet er niet veel over. Ik hoop, dat de Croesus, die naast mij staat, zich over mij zal ontfermen.”

Philips maakte een bevestigend gebaar.

„Dezen keer zal ik u nog helpen, Dokter,” zei hij, „mits ik een jaar vrij dokteren bij u heb.”

„'t Is al recht.”

De winkelier voelde zich honderd pond lichter.

„Hebt ge een transportwagen?” vroeg de Dokter.

Inderdaad — de winkelier bezat er nog een.

Venter was heengegaan. Kolonel Charles Rhodes, de stroefste en strakste van het driemanschap, had hem eenige keeren met een achterdochtigen blik opgenomen, en de politieagent had het raadzaam geacht, met stille trom te vertrekken.

Maar Jan Marais stond er nog, en luisterde met groote spanning.

„Hoor eens hier,” zei Jameson tot den winkelier, „je lijkt me een man, waarmee te handelen valt. Nu zal er een omnibusdienst worden geopend tusschen Johannesburg en Mafeking.”

Oom Jacob keek er van op; het was de eerste keer, dat hij er van hoorde. Hij was een en al aandacht.

„Onderweg,” ging Jameson voort, „moeten er natuurlijk halteplekken zijn, stations, om van paarden te verwisselen, en waar de passagiers kunnen uit- of instappen. Het moeten

tevens stapelplaatsen worden voor de landbouwproducten der Boeren. Enfin! met den bouw der zinken gebouwen zal aanstonds worden begonnen, en proviand moet er natuurlijk aanwezig zijn. Wilt ge de proviandeering van enkele dier stations op je nemen?"

„Jawel, Dokter, maar we moeten toch nog over den prijs spreken en de hoeveelheid. Ook moet er mielies zijn en haver en hooi voor de paarden. Laat ik u zeggen," ging hij ijverig voort, „dat ik de levering van de fourage ook op mij kan nemen, mits ik een zeker bedrag vooruit krijg."

„Dat komt alles en snel in orde," meende de goudkoning. „Gij zijt een eerlijk man en stelt de prijzen vast. Wij vertrouwen je. 't Is er voorloopig maar om te doen, te weten, of gij bereid zijt, het karwei op je te nemen."

Het werd licht in de oogen van den grijzen Jacob.

„Natuurlijk ben ik daartoe bereid."

„Accoord," zei de Dokter, „het nadere spreekt ge dan wel met den heer Philips af."

Hij groette den winkelier, alsof ze oude bekenden waren. Hij reikte oom Jacob de hand en zei bij 'theengaan: „Hou je maar taai, Ou-Baas!"

Oom Jacob was er werkelijk geheel van over stuur; zijn wangen gloeiden van blijde opgewondenheid, en hij riep eenmaal en andermaal in een luide alleenspraak: „Mij wereld! Wie had zoo iets kunnen denken!"

Hij ijfde naar achter, een klant voorbijziende, die juist den winkel was binnengekomen, en zei tot zijn vrouw: „Nou moet ik je toch iets vertellen, waarvan je ooren zullen tuiten."

Tante Jenneke had hem in geen jaren zoo opgewonden gezien.

„En dat zouden dan bandieten en samenzweerdere zijn! Hoe krijgt Venter het in zijn hoofd! Wat zeg jij er nou van, Jan?"

Marais was nog bleeker dan gewoonlijk; zijn neusvleugels trilden, en zijn mondhoeken bewogen zich.

„Venter kon wel eens gelijk hebben," zei hij op langzamen toon.

„Nu begrijp ik er geen steek meer van!" hernam oom Jacob. En hij ging naar den winkel, om den klant te helpen.

Het was in den namiddag. De zon scheen in volle heerlijkheid; blanke vlinders fladderden vroolijk rond van bloem tot bloem.

De oude Izaak van Vuren zat op de stoep, in den stillen hoek, waar hij gemeenlijk placht te zitten in den namiddag. Het was een eerwaardige gestalte; sneeuwwit was zijn lange, patriarchale baard.

Hij placht weinig deel te nemen aan de gesprekken. De oogen met een ouderwetsche bril gewapend, zat hij gemeenlijk in den Bijbel of een stichtelijk boek te lezen. Het was een Bijbel met groote, Gothische letterteekens. Las hij niet, dan was zijn oog peinzend gericht op de berghellingen in de verte, waar witte villa's schemerden tusschen groen geboomte.

Tante Jenneke had koffie gezet, en Nellie schonk in.

Zij toonde een zekerheid in haar optreden, die Jan evenzeer verbaasde als heden morgen, bij de eerste ontmoeting. Er lag iets pijnlijks voor hem in; hij voelde zich haar mindere.

Zij had hem daar straks gevraagd, of hij van de goudmijnen nog niet genoeg had, en hij had kortaf ontkennend geantwoord. Hij wilde zijn vrijheid behouden, en zich door geen meisje de wetten laten stellen; vooral niet door Nellie.

Maar hij had er onmiddellijk spijt van gehad, en haar gevraagd, of zij niet boos op hem was wegens zijn kort antwoord.

„Ik had dat antwoord wel verwacht,” zeide ze. „Als de goudkoorts uitgeraasd is, dan zal 't anders worden. Er zal vooraf echter wel iets verschrikkelijks moeten gebeuren. Moge God je dan genadig zijn!”

Er lag iets moederlijks in die woorden, en Jan had opnieuw de oogen beschaamd neergeslagen.

Venter, de buurman, stapte de stoep op.

„Neem een stoel!” zei oom Jacob, opziende van een groot blad papier, waarop hij met een zwart potlood allerlei berekeningen maakte.

„Zeker aan 't berekenen van de winst?” lachte de Zarp; „ik wou, dat ik een aandeel had in je zaak.”

Nellie schonk hem een kop koffie in, en het stuk koek, dat de gasten ontvingen, was grooter dan gewoonlijk.

Oom Jacob was voorloopig met zijn berekening in 'treine

gekomen. Bedachtzaam vouwde hij het blad papier samen, om het voorzichtig weg te bergen in zijn zak. Daarop keek hij den politiemans aan met een paar oogen, op wier achtergrond onmiskenbaar een zachte spot sluimerde.

„Die samenzweerders van jou lijken mij nog al ordentelijke menschen, Venter.”

„Dat lijkt ook zoo,” antwoordde de Zarp op kalmen toon.

Hij dronk zijn kop koffie half leeg, en zette het toen weer neer.

„Maar schijn kan bedriegen, oom Jacob, en dan wordt de zaak te gevaarlijker.”

De winkelier glimlachte, denkend aan de zoete winst, die hij zou maken. Hij wilde geen afzetterij plegen, daartegen zou zijn eerlijk gemoed in opstand komen, maar hij mocht den tegenwoordigen marktprijs tot basis nemen, en er een behoorlijke winst bovenop leggen. Zoo werd het een dubbele winst.

„Ik denk, dat de handteekening van den heer Lionel Philips onder een chèque nog wel gehonoreerd zal worden.”

„Dat is buiten kijf, oom Jacob.”

„Nu, wat moet er dan nog meer gebeuren?”

Venter nam de kop koffie, en dronk ze heelemaal leeg.

„Zie je, oom Jacob, dat ik het kopje neerzet op tafel? Zoo zeker geloof ik, dat het een vuile zaak wordt — wat denk jij er van, Marais?”

„Ik houd er mij buiten.”

„Zijn je lippen dan gesloten?”

„Ze zijn gesloten,” antwoordde Marais.

Hij sprak op zoo'n harden toon, dat allen hem verbaasd aankeken. Zelfs de oude patriarch in den hoek keerde het hoofd even om, teneinde naar Jan te kijken.

„Jan weet meer,” zei Venter, „maar hij durft het niet te zeggen. Ik durf het wel; Niechie zal er geen misbruik van maken.”

„Ik ben een Afrikaansche vrouw,” antwoordde het meisje met een vastberaden gebaar.

„Daarom durf ik te spreken,” vervolgde de politiemans.

„Daarvoor ga ik eens op mijn gemak zitten,” zeide oom Jacob.

Hij legde het eene been over het andere en stutte het hoofd met den linker elleboog. Hij was nieuwsgierig, hoe de buurman er zich uit zou draaien met zijn verwonderlijke visioenen en hersenschimmen van samenzweringen.

„Pas maar op, Venter, dat gij geen spoken op den middag ziet.”

„Geen nood. Als oom Jacob luisteren wil, dan zal ik meer vertellen.”

„Ik luister al. Stop maar eerst je pijp!”

„Dat zal ik straks doen. Ge weet, hoe dr. Jameson aan Rhodesia is gekomen.”

„Om de waarheid te zeggen, weet ik er weinig van. Ik lees weinig kranten.”

Venter keek Marais aan. Hij wilde den jongen Afrikaner gaarne aan 't praten hebben.

„Jan zal 't wel weten,” zei Venter.

„Wat iedereen weet, dat weet ik ook,” zei Marais op voorzichtigen toon. „Jameson versloeg de Matabele-Kaffers onder koning Lobengula, die de zoon van Moselekatse was. Deze Moselekatse heeft indertijd onschuldig Boerenbloed vergoten.”

Venter vond het toch noodig, de zaak nader toe te lichten.

„Jan wil daarmee toch niet zeggen, dat Jameson het onschuldige Boerenbloed wilde wreken? Geen sprake van! Het ging om Rhodesia, en boven Rhodesia wappert heden de vlag van Cecil Rhodes en van Engeland.”

Venter vervolgde.

„Buluwayo ligt in Rhodesia.”

De winkelier schoot in een schaterlach.

„Ja, dat weet ik wel — ga maar voort!”

„Te Buluwayo werd reeds een maand geleden onder leiding van Jameson een vrijwilligerscorps verzameld.”

Oom Jacob wierp het hoofd met een ruk omhoog.

„Waarvoor?”

„Kijk,” zei de Zarp, „dat is nu eens een verstandige vraag. Diezelfde vraag doe ik me ook.”

„'t Zal een praatje zijn,” hernam de winkelier, en hij zette zich weer in zijn gemakkelijke houding.

„Een praatje?” vroeg Venter met een levendig gebaar. „Ik heb het afschrift bij mij gestoken van een oorspronkelijken brief, door een lid van het vrijwilligerscorps, een Schot, aan zijn moeder geschreven.”

Hij nam het papier en ontvouwde het.

„Er wordt hier een corps vrijwilligers van ongeveer 900 man, waarvan 500 te paard, gevormd, en een gerucht doet de ronde, dat de vrijwilligers hier en te Salisbury — oom Jacob weet, dat Salisbury ook in Rhodesia ligt?”....

De winkelier knikte met het hoofd. De zachte spot in zijn oogen was verdwenen, en zijn gelaat teekende een zekere spanning. Tante Jenneke werd onrustig, maar Nellie verried een opmerkelijke kalmte. Zij en Marais waren de kalmsten.

En Venter las voort.

„.... en te Salisbury met een zeker doel worden aangevorven, maar het is nog onzeker, wat het is. Ik ben lid van het corps, krijg tien shilling per dag, en verwacht ook buit.”

Nellie sprong op. Haar kalmte, die slechts een sterke zelfbeheersching was geweest, was verdwenen. Haar oogen vlamden van verontwaardiging.

„De rooversbende, die ons in vollen vrede moet overvallen en plunderen!” barstte zij uit.

„Kalm aan,” zei oom Jacob, „kalm aan! Stadig over die klippe, Nichie; dat is het verstandigste.”

Hij ging met de groote handen nadenkend door zijn vergrijsd haar.

„Hoe kom je aan dat afschrift, Venter?” vroeg oom Jacob.

„Ik heb den oorspronkelijken brief in mijn handen gehad, en zelf het afschrift gemaakt.”

„Het gaat me boven m'n vuurmaakplek,” zei oom Jacob. „'t Is volle vrede, en Jameson wil een geregelden diligence-dienst openen van Johannesburg naar Mafeking. Ik denk voor 't naaste, dat er een oorlog broeit tegen den een of anderen Kafferstam. Daarvoor zal dat vrijwilligerscorps dienst moeten doen.”

„Er zijn Uitlandersgrieven, oom Jacob.”

De winkelier lachte hartelijk.

„Ik had vandaag tien Uitlanders in mijn winkel, en vroeg hun naar hun grieven. „Hou je ons nu voor den mal,” vroegen ze, „of hoe hebben we dat nu? We hebben maling aan het stemrecht; we streven naar een flink loon, maar niet naar het stemrecht. Dat mag ons gestolen worden.” Dat was hun meening.”

„Ze zeiden de waarheid, oom Jacob. Maar als men een hond wil slaan, kan men wel een stok vinden. De zoogenaamde Uitlandersgrieven zullen voor stok moeten dienen, en de Jingopers zal de publieke opinie in Engeland vergiftigen.”

Op dit oogenblik ontstond er een groot rumoer op straat. Het was zoo geweldig, dat het de aandacht trok der aanwezigen, en ze gingen naar buiten, om te zien, wat er aan de hand was.

Het was een volksoploop, die hoofdzakelijk uit opgeschoten jongens bestond. Zij voerden twee vlaggen mee: de Vierkleur der Zuid-Afrikaansche Republiek en de Britsche vlag. Ook werd er gezongen; het „Brittannia, rule the waves!”¹⁾ daverde op.

Toen scheen er kriegsraad te worden gehouden. De Vierkleur werd met groote geestdrift in flarden gescheurd en vertrapt, terwijl de Britsche vlag hoog uitwapperde.

Nellie kon zich niet bedwingen. Zij greep Venter bij den arm.

„Kun jij, een politieman, dat dulden?” vroeg zij met een scherpe beslistheid, die Jan Marais opnieuw verbaasde.

Venter nam de zaak echter met Afrikaansche kalmte op.

„Weet je, Nichie,” was zijn antwoord, „wat President Kruger heeft gezegd? Die heeft gezegd: „Ons sal wag, totdat die skildpad die kop uitsteek.”

„Ze steekt haar kop uit,” hernam het meisje.

Hij schudde gelijkmoedig het hoofd.

„Dit is nog maar die rook; ons wag, totdat die vlam uitsla. En die vlam sal uitslaan.”

¹⁾ Brittanje, beheersch de golven!

HOOFDSTUK XV

Zaken doen.

Jan Marais vernam, dat Slawski tot tijdelijk opzichter was aangesteld, en zag den Pool voortaan bijna elken dag in het bedrijf. Slawski liet den Afrikaner links liggen, maar praatte zooveel te drukker met het personeel, waarmee Marais bij zijn arbeid te maken had.

Marais deed, alsof hij 't niet merkte, en werkte ijverig voort. Door de protectie van den mijnkapitein gelukte het hem, contractant te worden, en menigen keer verdiende hij op één dag meer dan vroeger in een volle week.

Nu was het wel waar, dat hij de vijfduizend pond Sterling had verzaakt, maar daarom was de zucht, een rijk man te worden, niet gebluscht. Een inwendige stem had hem gewaarschuwd voor het dubbelzinnige voorstel van den Pool, en hij had aan die stem gehoor gegeven; het pad van geldverdieneu mocht niet voeren door het glibberige slijk van landverraad. Zijn blazoen als oprecht Afrikaner wilde hij onbesmet bewaren. Maar nu stond hij ook te vaster in zijn plan, om op eerlijke wijze met het gouddelven schatrijk te worden.

Het was zijn hartstocht, en het woord der Schrift: „Die rijk willen worden, vallen in den strik,” had geen vat op hem.

In de verhouding tot den kring van mijnwerkers, waarin hij zich bewoog, was een kentering gekomen. De kameraadschappelijke toon was verdwenen; hij hoorde spotachtige opmerkingen achter zijn rug, en Gil, de voorman, die gewoon was, de ontploffingen in de mijn van Marais te bewerkstelligen, deed er in 't geheim druk aan mee.

Doch Marais ignoreerde de min of meer bedekte schimp-scheuten, die op hem waren gericht, en ter laatste instantie wist hij, den rechtschapen mijnkapitein aan zijn zijde te hebben.

Bovendien wist hij een plek, waar hij de gezelligheid ruimschoots terug kon vinden, die hij op Kosmos moest ontberen.

Hij was bij de familie Van Vuren steeds hartelijk welkom.

Oom Jacob was in langen tijd niet zoo in zijn nopjes geweest als de laatste weken. Hij was met den machtigen goudkoning Philips inzake de proviandeering tot een vruchtbare en rijk-loonende overeenkomst gekomen, en het vermoeden van Venter, dat achter die diligence-onderneming een sluwe, de zelfstandigheid der Republiek bedreigende list zou schuilen, bleek nu wel het product eener overspannen verbeelding te zijn. Tal van Afrikaansche Boeren, ouderwetsche Takharen, die in 1880/81 tegen Engeland hadden gevochten, leverden aan de haltes, die voor den diligence-dienst werden gebouwd, en deden er goede zaken mee.

Van Jameson viel niets kwaads te zeggen. Hij was een keer bij President Steyn geroepen, toen deze ziek was, en President Steyn was voor zijn medisch advies wat dankbaar. Jameson had trouwens in Londensche hospitalen groote praktische bekwaamheden als geneesheer opgedaan.

Doch deze pientere dokter bewoog zich niet alleen op medisch gebied. Hij had evengoed het oog op sociale gapingen en leemten; het was een dokter op velerlei gebied, en er werd niet aan getwijfeld, dat de nieuw ontworpen diligence-dienst rijke dividenden zou afwerpen.

Als oom Jacob daarover sprak, zweeg Marais intusschen bot stil. Het wekte groote verwondering, en tante Jenneke beweerde tusschen vier oogen tegen haar man, dat Jan er meer van wist, en dat er misschien tóch nog een vuile kant aan zou zijn.

Oom Jacob lachte er om.

„De zaak is gezond,” zeide hij, en de stelligheid, waarmede haar man sprak, nam tantes bezwaren geheel weg.

Misschien was Nellie de eenige, die de zaak niet vertrouwde. Het tooneel met de vlaggen had zich diep in haar hart geplant, en dat het tooneel zich nog niet had herhaald, wekte in haar het vermoeden, dat het een voorbarig voorspel was geweest van een lied, dat de Transvalers op rauwe wijze uit hun zoeten dommel zou wekken.

Zij was een paar weken bij een andere familie, in de nabijheid van Johannesburg, op bezoek geweest. Vandaar

was zij teruggekeerd, en nu wachtte ze op Barend Erasmus, die met een nieuwe vracht mielies de Johannesburger markt zou opzoeken. Met hem zou ze dan terugkeeren naar haar pleegouders op Vierhoek.

„We willen hopen, dat neef Barend nog maar een poosje weg blijft,” meende tante Jenneke; „wat zegt gij er van, Jan?”
„Moeder zal blij zijn, haar weer te ontmoeten,” antwoordde Marais ontwijkend.

Het was voor hem aan den eenen kant een genot, in haar nabijheid te zitten; er ging voor hem een stille bekoring van haar beminnelijke persoonlijkheid uit. Doch aan den anderen kant was zij een wandelend protest tegen zijn arbeid in de goudmijnen. Zij sprak er gemeenlijk niet over, maar als zij er over sprak, noemde ze den arbeid in een goudmijn een onwaardig bedrijf voor een boerenzoon, wiens roeping het was, het bedrijf van zijn vader later voort te zetten. Ze beschouwde den landbouw als de ruggegraat van de Afrikaansche maatschappij.

Soms schertsten en lachten Jan en Nellie met elkander als in de dagen van ouds. Doch die oogenblikken waren kort. Dan wierp de goudmijn weer haar schaduw over hun jonge vroolijkheid, en beiden zwegen.

Met oom Jacob kon Jan over de goudverrijen spreken. De winkelier begon zich meer als zakenmensch te beschouwen, sinds hij dat voordeelig contract met een goudkoning had afgesloten. Hij vond, dat er wel iets enghartigs in lag, op de mijnen te razen, alsof zij een gevaar opleverden voor de onafhankelijkheid des lands. Juist het tegendeel was waar; zij brachten geld en welvaart, zonder welke geen beschaafde Staat kan bestaan.

„Hoe gaat het met je contract, Jan?” vroeg hij op levendigen toon.

„Niet slecht,” antwoordde Marais met een onmiskenbare voldoening in zijn stem.

„Ge zult op die manier spoedig binnen zijn.”

Marais glimlachte.

„Zoo gauw gaat het niet.”

Maar toen hij naar zijn logieshuis terugging, dacht hij er

loch met groote bevrediging aan, hoe hij daar straks weer een flinke som op de bank had gebracht.

De bankier had hem gevraagd, of hij het geld even als het vorige in aandelen der nieuwe goudmijn „Komeet” zou beleggen.

„Neemt u de verantwoordelijkheid daarvoor op u?” had Marais gevraagd, en de bankier had geantwoord: „Dat doen wij zakenmensen nooit; we kunnen slechts raad geven, maar het zou me toch bitter tegenvallen, indien deze aandelen niet het drievoudige dividend zouden geven van de deposito-rente.”

Daarop had Marais besloten, al het beschikbare geld in aandelen van de „Komeet” vast te leggen. Het trof bijzonder. De transactie kon direct plaats hebben.

Hij begon een vroolijk deuntje te fluiten. Hij had het in al de maanden van zijn mijnarbeid niet zoo goed naar zijn zin gehad als heden avond.

HOOFDSTUK XVI

Het Complot.

Toen Jan Marais den volgenden morgen van zijn logieshuis naar de mijn wandelde, kwam Slawski hem tegen.

De Pool keek op zijn horloge.

„Jij bent laat van morgen,” zei hij met een stekenden blik.

Telkens had hij den laatsten tijd aanmerkingen. Hij had verklaard, waar anderen bijstonden, dat Marais de beste jongens er aan waagde in de mijnen. Het had de vorige week geen haar gescheeld, beweerde hij, of Lavater was door een rotsblok verpletterd.

't Was uit den duim gezogen, terwijl Marais integendeel ernstig had te klagen, dat Slawski hem telkens minderwaardige zwarte arbeidskrachten, rauw uit de Kafferlocaties gekomen, toe wilde stoppen.

Marais wandelde bedaard voort, alsof hem de aanmerking, dat hij laat was, niet aanging.

Een aantal kleurlingen stonden bij den ingang van de lift, om hun beurt af te wachten. Ze waren aan 't gekscheren met elkander. Op een korten afstand stond Hammerstein, en samen stapten ze in de lift.

Een neerdrukkend gevoel kwam weer over Marais. Hij kende het wel; de adem der verlatenheid ging over de snel dalende lift.

En dan dat stof! dat stof!

Nellie had voor eenige dagen tot hem de vraag gericht: „Weet ge wel, wat het zesde gebod behelst?”

Die vraag had hem in 'teerst bevreemd; daarna had hij ze begrepen. „Gij zult niet dooden,” stond er immers. En Nellie bedoelde, dat hij geen zelfmoordenaar mocht worden.

„Je bent de schaduw van vroeger,” had zij er aan toegevoegd.

Hij wist het wel: dat deed het stof. Het zette zich in de longen; het brandde er zich in vast als vitriool, en de geleerdste professoren hadden er zich suf op gedacht, om een middel te vinden tot zuivering van de longen. Alles tot heden tevergeefs!

Gister waren er twee mijnwerkers ontslagen, omdat zich de kiem der longtering bij hen had geopenbaard, en eergister vier. Dat ging al maar zoo door.

Om 'teven — Marais zou volhouden. Hij wilde; daarom zou 't zoo zijn. Het contract was veelbelovend. Binnen een paar jaar was hij „binnen,” zooals men dat noemde, en dan was hij nog jong, en de mijn dokter zeide, dat zulke menschen, indien zij de goudmijnen voorgoed vaarwel zeiden, nog een goede kans maakten van herstel: door het jonge, krachtige bloed.

De lift stopte, en de mijnwerkers stapten uit. Zwijgend werd de galerij doorwandeld; toen werd de mijngang bereikt, en ieder begon aan zijn arbeid.

Elkeen wist zijn bijzondere taak; er was geen verwarring, nooit was er verwarring. De directeur, die als een koning over Kosmos regeerde, beweerde, dat orde een fundamen-

teele voorwaarde was, om een exploitatie te doen bloeien. En er heerschte orde; deze menschelijke wezens, vele honderden meters onder den grond, waren als de mieren, die ook orde betrachten.

Doch bij de mieren gaat het door haar instinct, en bij de Kosmos werd de orde door de ijzeren hand van het gezag gehandhaafd. Week het gezag, dan zou ook de orde ineenstorten.

Het ging dezen voormiddag prachtig met het werk. Er was geen hapering; het liep als een wagen met gesmeerde assen.

De mijnkapitein bracht een vluchtig bezoek. Voorzien van acetyleenlamp, die in de donkere gangen een scherp, helder licht uitstraalde, keek hij even rond met den blik van den deskundige, en zag in een oogwenk, dat alles in orde was.

„Geen opmerkingen, Marais? Werken de Kaffers goed door?”

„Er zijn geen klachten, kapitein.”

„Mooi zoo!”

En weg was de kapitein.

Hij verscheen snel als een geest, als een spook op het werkterrein, om even snel te verdwijnen. Een rasechte Engelschman! Zulke mannen hadden zijn vaderland groot gemaakt.

Er was een korte schaft in den middag, om den mijnwerkers gelegenheid te geven, het meegebrachte brood op te eten.

Marais maakte een praatje met Hammerstein, die tot zijn ploeg behoorde, en geheel afgezonderd van de anderen zat.

„Je moet maar je best doen, Hammerstein. Ik beschouw jou als een soort onderaannemer, en gaat het mij goed, dan zal het jou niet slecht gaan.”

„'t Is een saaie boel, Baas. Er is geen variatie in.”

„Te beter schieten wij op. Het loopt alles langs vaste rails.”

„Ik ben liever prospector.”

„Om weer de koorts op te loopen.”

„Hier krijg je een wereld van stof.”

„Volmaakt is het nergens, maat.”

„Hier is het er ten minste al heel ver vandaan,” bromde de Duitscher.

Hij was er nog een van de oude school, en met het reglement en de vele verordeningen kon hij zich niet verzoenen.

„Ik word het er nooit mee eens,” placht hij te zeggen.

Sinds Marais en Hammerstein elkander in den mist van een donkeren avond midden in het eenzame veld hadden ontmoet, was er een stevige band tusschen hen gelegd. Hun karakters liepen ver uiteen, maar zij vertrouwden elkander. Zij voelden zich in zekeren zin lotgenooten, en uit dat gemeenschapsgevoel was een bijzondere vertrouwelĳkheid geboren. Hammerstein en Slawski konden het bovendien slecht met elkander vinden, en het besef, dat Slawski hun beider geheime tegenstander was, had hun vertrouwelĳkheid nog verdiept.

Het was weer tijd om te beginnen. Zwijgend werd het werk hervat.

Marais liep even rond en miste Gil.

„Heb jij den meesterknecht niet gezien, Hammerstein?”

„Neen, Baas.”

Marais was er toch niet gerust op. Hij had hier, in de diepte der aarde, als contractant, als aannemer om zoo te zeggen zijn eigen zaak. De prikkel van het eigenbelang werkte.

Hij moest toch eens zien, waar Gil was, en hij vond den voorman achter een mijnstut doodkalm in gesprek met Dasley, ook een van Marais' mijnwerkers. Marais lichtte beiden met zijn lantaarn vlak in 't gezicht.

„Wat is dat voor een geluier?” riep hij vertoornd; „vooruit! naar 't werk!”

Gil haastte zich, zonder een woord te zeggen, naar het magazijn van ontplofbare stoffen, maar Dasley wachtte nog een oogenblik.

„Wat had je met Gil te praten?” vroeg Marais.

„Niets van beteekenis, Baas.”

„Op het werk wil ik geen geklets — versta je me? Heb je iets met elkander te behandelen, dan doe je dat buiten de werkuren.”